

תוכן עניינים

שער א': כללי	1
פרק א': מינוי רשם לענייני ירושה וכישורים	1
פרק ב': הצהרת על זכויות היורשים - סעיף 66 לחוק	3
שער ב': תובענה בענייני חוק הירושה	5
פרק א': עילת התובענה וסמכות מקומית	5
פרק ב': בקשה לתן צו קיום צוואה או צו ירושה - סמכות מקומית	11
פרק ג': דרכי ההורשה	37
1. כללי	37
2. צוואה	37
3. ירושה על-פי דין	38
4. פתיחת תיק בירושה	38
5. אגרות הרשם לענייני ירושה	39
6. בקשות בענייני ירושה	40
שער ג': הרשם לענייני ירושה - סמכויות	43
פרק א': הרשם לענייני ירושה - מינוי	43
1. כללי	43
2. מינוי רשם הירושה	43
פרק ב': סמכויות הרשם לענייני ירושה	45
1. כללי	45
2. צוואה בפני רשות	45
3. שמירת צוואות המופקדות אצל הרשם	45
4. קביעת מותו של אדם	47
5. תיקון טעות סופר בצוואה ותיקון צו ירושה או צו קיום צוואה ...	47
6. מתן צו ירושה או צו קיום צוואה	48
7. סמכות חקירת המצהירים בבקשה למתן צו	61
8. הסמכות למחיקת הבקשה מחמת חוסר מעש המבקשים	62
9. מתן הצו על-ידי הרשם	62
10. הודעה על הסתלקות	63
11. קביעת הוצאות	63
12. מינוי מנהל עזבון וחיובו בערובה	63
13. נוסח צו הירושה ושינויו	63
14. הסתלקות מהעזבון	66
15. אישור בקשות היורשים	67
15.1 סמכות כללית	67
15.2 עריכת צוואה בפני רשות	67
15.3 שמירת נכסי העזבון	67

15.4	מינוי מנהל עזבון	67
15.5	אישור הליכים בענייני ירושה הנוגעים לקטין או פסול-דין	69
16	סופיות צו הירושה	69
17	הוצאות הכרוכות בניהול הליך ירושה	69
18	ערעור	70
19	שמירת דינים	73
20	סמכות בינלאומית והמשפט הבינלאומי הפרטי	73
21	פסיקות הרשם לענייני ירושה	75
77	פרק ג': כתבי הטענות בתובענות בענייני ירושה - סדרי דין	
1	מספר העתקים	77
1.1	המצאה ליועץ המשפטי לממשלה	77
1.2	העתקים בהגשת התנגדות	80
1.3	העתקים בבקשה לצו ירושה או צו קיום צוואה	80
2	פירוט מסמכים מצורפים	80
2.1	תצהיר	80
2.2	צירוף מסמכים מיוחדים לבקשה לצו ירושה או צו קיום צוואה	81
2.3	צירוף מסמכים מיוחדים להתנגדות לבקשה בענייני ירושה או התנגדות למינוי מנהל עזבון	83
2.4	חובת התרגום	83
3	זהות הצדדים	83
3.1	בקשה על-ידי מי שאינו יורש	83
3.2	הצדדים לדיון	85
3.3	הצדדים בעת העברת בקשה לצו קיום מהרשם לבית-המשפט לענייני משפחה	86
3.4	הצדדים בתובענות בענייני ירושה	86
3.5	המצאה	86
	פרק ד': סודיות באשר למפורט בצוואות שהופקדו אצל הרשם לענייני ירושה	
	פרק ה': סדרי דין הנוגעים להבאת ראיות	
	פרק ו': העברת הדיון מהרשם לענייני ירושה לבית-משפט לענייני משפחה	
1	כללי	91
2	הוגשה התנגדות לבקשה	91
3	זהות הצדדים להליך	93
4	טיב ואופי הצוואה	94
5	סעיף סל - שיקול-דעת הרשם	94
6	סדרי הדיון בהעברת הדיון	94

פרק ז': הגשת התנגדויות - סעיף 67 לחוק הירושה - סמכויות הרשם לענייני ירושה	97
1. הדין	97
2. כללי	97
3. הארכת מועד להגשת התנגדות	101
4. היעדר זכות העמידה	105
5. תניית הסילוקין בצוואה	105
6. האם למשיב 4 יש מעמד להגשת התנגדות בהיותו "מעוניין בדבר"	106
על-פי סעיף 67 סיפא לחוק הירושה	106
פרק ח': מתן צו ירושה וצו קיום על-ידי בית-המשפט - סעיף 67א לחוק	113
פרק ט': ראיות - סעיף 68 לחוק	119
1. ראיות - סעיף 68 לחוק הירושה	119
2. הוכחת תעודות חוץ - סעיף 30 לפקודת הראיות	128
פרק י': תכנם של צו ירושה וצו קיום - סעיף 69 לחוק	133
פרק י"א: שינויים לאחר מות המוריש - סעיף 70 לחוק	135
פרק י"ב: כוחם של צו ירושה וצו קיום - סעיף 71 לחוק	139
1. כללי	139
2. זכויות בדירה	140
פרק י"ג: תיקון וביטול של צו ירושה ושל צו קיום - סעיף 72 לחוק	141
1. הדין	141
2. כללי	142
3. שיהוי בתובענה לביטול צו ירושה	152
4. הגדרת צד "מעוניין בדבר"	152
5. ביטול צו קיום צוואה	153
6. הליך תיקון או ביטול צו ירושה או צו קיום צוואה מוסדר במסגרת הוראות סעיף 72(א) לחוק הירושה	153
7. בקשה לקיום צוואה שהוגשה בחלוף שלוש עשרה שנים ממועד פטירת המנוח	154
8. שאלת תוקף צו הירושה שניתן	154
9. המערערים לא הצביעו על עובדה חדשה המצדיקה התערבות בצו הירושה שניתן ביחס לעזבון המנוח	155
10. סעיף 72 לחוק הירושה מאפשר אמנם לבית-המשפט לחרוג מכלל סופיות הדיון, אולם בו בזמן הוא מעניק לבית-המשפט שיקול-דעת שלא להיזדקק לבקשת התיקון או הביטול שנועדה לשנות צו קודם, מהטעמים המנויים בו	155

11. בקשת המשיבים לתיקון צו הירושה הוגשה שנתיים לאחר שניתן צו הירושה המקורי. לכל המאוחר ידעו המערערים על תוכנו של צו הירושה המקורי באוקטובר 1985, מועד בו הוגשה התובענה נשוא הערעורים ואשר אליה צורף צו הירושה הנ"ל כנספח. יוצא, איפוא, כי המערערים הישהו את בקשת התיקון לפחות במשך תקופה של שנה וחצי. להשתתחות ניכרת זו לא ניתן כל הסבר, קל וחומר הסבר סביר.....	156
12. חזרה מהסתלקות וביטול צו הירושה.....	157
13. האינטרסים המוגנים בכל אחת מההוראות החוק הנ"ל, סעיף 6 וסעיף 72 לחוק הירושה, הינם שונים.....	157
14. על הטוען להיותו "מעוניין בדבר" להוכיח אינטרס ממוני אובייקטיבי של ממש בעזבון בהווה ולא בעתיד. לא די באינטרס ערטילאי סובייקטיבי.....	157
15. צירוף תצהיר לבקשה לביטול צו ירושה - עסקינן בפגם פרוצידוראלי.....	158
16. שיהוי והתיישנות בני 13 שנה.....	158
17. על-אף שהבקשה הוגשה בחלוף של כמעט שנתיים מיום מתן צו הקיום, בית-המשפט מצא כי אין בעובדה זו כדי לחסום בפני התובעות את זכות הגישה לערכאות.....	159
18. הגשת בקשה לביטול צו ירושה הוגשה בחלוף שלושה חודשים - מלחמת לבנון השניה ופגרת בית-המשפט.....	160
19. חרף השימוש הלשוני בתקנה 27(א) לתקנות הירושה "המבקש תיקון או ביטול של צו ירושה או של צו קיום יגיש בקשה בכתב...." הרי נראה שהבקשה תובענה היא, ולפיכך יש לפתחה כתובענה - יש תמיכה לכך גם בהוראת תקנה 27(ד) לתקנות הירושה.....	161
20. אכן פסק-דין בדיני ירושה אינו בהכרח סופי שכן סעיף 72 לחוק הירושה מאפשר פתיחת שערי הדיון מחדש, אף עם חלף הרבה זמן כפי שהתרחש כאן. ברם, בסופו-של-דבר על בית-המשפט לבחון את החומר ולהכריע בו.....	161
21. בפסק-דינו, קבע בית-המשפט המחוזי כי הדין הוא עם המשיבים. לא היה מקום להיעתר לביטולו של צו הירושה. זאת, מחמת השיהוי הניכר בהגשת הבקשה ובהיעדר הסבר מניח את הדעת לשיהוי. המבקש לא גילה דבר קיומה של צוואה ברשותו אלא אך לאחר למעלה משנה וחצי משנודע לו לראשונה על כוונת המשיבים להגיש בקשה לצו ירושה. אין המדובר בשיהוי קצר אלא בשיהוי ניכר. הערעור נדחה.....	162

22. בדין קבע בית-משפט קמא שהשיקולים הצדיקו את דחייתה על-הסף של הבקשה השניה לביטול צו קיום הצוואה. בבקשה לא ניתן כל הסבר מניח את הדעת לשאלה, מדוע נערכו הבירורים בעניינה של ד"ר פטריגין זמן רב מאוד לאחר שניתן צו קיום הצוואה. יש לזכור, כי הבקשה למתן צו קיום הצוואה - אליה צורף המסמך הרפואי - הוגשה בשנת 1996, ואילו הבירורים בעניינה של ד"ר פטריגין מול משרד הבריאות נערכו בשנת 2005. הערעור נדחה.....162
23. כבר נקבע כי השיהוי נמדד מהמועד שבו נתגלתה למבקש העובדה החדשה המצדיקה את תיקון הצו או את ביטולו, ולא ממועד פטירתו של המצווה.....162
24. צו קיום צוואה או צו ירושה דינם כדין פסק-דין, כך שכללי סופיות הדיון חלים גם עליהם. חרף זאת, איפשר המחוקק בסעיף 72 לחוק הירושה את תיקונם או ביטולם אם יתברר לבית-המשפט או לרשם לענייני ירושה כי קיימות נסיבות או עובדות שלא היו ידועות לו בעת מתן הצו המצדיקות את התיקון או הביטול.....163
25. סעיף 70 לחוק הירושה ("שינויים לאחר מות המוריש") למול סעיף 72 לחוק הירושה ("תיקון וביטול של צו ירושה ושל צו קיום").....163
26. בית-המשפט שוכנע כי במקרה דנן המבקש נהג בשיהוי בלתי-מוצדק של למעלה מ-6 שנים.....169
27. בית-המשפט סבר כי יישום הוראת סעיף 72 לחוק הירושה ייעשה לרוב בשני שלבים: הראשון, בחינת טיבה, מהותה ומשקלה הלכאורי של העובדה החדשה. רק אם בכוחה של עובדה לכאורית זו, אילו הייתה מובאת לפני בית-משפט או הרשם לענייני ירושה קודם למתן הצו, כדי לגרום בהכרח למתן צו שונה, כי אז יבחן בית-המשפט קיום שאר הדרישות. הדבר משול לקיומה של עילה לכאורה, שבהעדרה יש להורות על סילוקה של תובענה על-הסף. בתנאי זה עמדה בקשת הביטול דנן. מכאן ואילך יש לבחון את שאר התנאים וביניהם האם יש לקבל את אותה טענה או עובדה שלא הובאה קודם ככונה. במקרה דנן יש לברר את אמיתות הצוואה. עד לנקודה זו הרי שאין חולק כי נטל הבאת הראיה מוטל על מבקש הביטול.....171
28. שיהוי של חודש ימים.....171
29. יש לנקוט בהליך עצמאי - סעיף 72 לחוק הירושה.....172
30. לשון החוק מבהירה מפורשות, כי היסוד להידרש לבקשה נעוץ בעובדות או בטענות שלא היו בזמן מתן הצו. ברי, כי דבר קיומה של צוואה מאוחרת הוא בבחינת עובדה שלא הייתה לפני כב' הרשם בטרם ניתן הצו, ובוודאי שלו הייתה מונחת עובדה זו בפניו, ספק רב אם היה ניתן צו הקיום כפי שניתן. זאת, ללא כל קשר לטענותיהם של המבקשים בהליכים שלפני.....172

31. לאיזו ערכאה הסמכות העניינית לדון בתביעה לביטול צו קיום צוואה שניתן לפני למעלה מ- 30 שנה בבית-משפט מחוזי?.....	172
32. פרשנות סעיף 72 לחוק הירושה.....	177
33. הבקשה לביטול הוגשה לאחר כ- 6 חודשים - ההסבר שניתן אינו מניח את הדעת.....	182
34. שיהוי של כ- 6 שנים - הבקשה נדחתה - השיהוי נמדד מן המועד שבו נתגלתה למבקש העובדה החדשה המצדיקה את ביטול הצו.....	183
35. הגדרת המונח ילד - האם ילד שנולד מתרומת זרע יורש על-פי דין?.....	183
36. שעה שהפסיקה מעמידה בפני בית-המשפט את החובה לבחון לא רק את פרק זמן שיהוי אלא את הנסיבות לו, מצאתי כי בענייננו לא היתה כל הצדקה לשיהוי בכל היקף זמן שהוא לצורך הגשת הבקשה לביטול צו קיום הצוואה. השיהוי איננו מוצדק ויש בו כדי לחסום את הדרך לבטל את צו קיום הצוואה שניתן בעניינה של צוואת המנוחה.....	184
37. בבקשת רשות הערעור, המבקשים עומדים על כך שלבית-הדין הכנסייתי סמכות נמשכת לדון בנושא, ומבקשים ללמוד לעניין זה מהוראות סעיפים 27 ו- 72 לחוק הירושה, לפיהן בית-המשפט שנתן את צו הירושה הוא גם זה שמוסמך לתקנו. מבלי להעמיק בסוגיה זו, לא ראיתי כי טענות המבקשים מצדיקות התערבותי בשלב מוקדם זה של ההליך, על-פי אמות-המידה המעוגנות בסעיף 41(ב) לחוק בתי-המשפט.....	185
38. חוק הירושה מעניק מעמד מיוחד לצו ירושה ולצו קיום צוואה וקובע כי "כוחם יפה כלפי כל העולם כל עוד לא תוקנו או בוטלו". בהתאם לכך נקבעו דרכים מוגדרות וייחודיות לשינוי או לתיקון צווים, הוראות בדבר הסופיות שלהם (סעיף 72 לחוק הירושה), והוראות הנוגעות להגנת רוכש שרכש זכות בתום-לב בתמורה בהסתמך על צו כאמור (סעיף 73 לחוק הירושה).....	185
39. לאור תשובתה בית-המשפט הבהיר שלעניין הצוואה הנטענת משנת 2010 - מעת שקויימה צוואה מאוחרת יותר שהמנוח ערך, הדרך בה יש לילך היא הגשת תביעה לביטול צו הקיום בהתאם לסעיף 72 לחוק הירושה ולא תביעה כספית-נזיקית כפי שהוגשה.....	185
40. צו ירושה הוא פסק-דין כלפי כולי עלמא. על-כן, יוצר הוא הכרעה סופית ומחייבת, אף אם נפלה בו שגגה והוא מוטעה. ביטולו או תיקונו, כמו במקרה מושא פסק-דין זה, אפשרי על-פי הקבוע בסעיף 72 לחוק הירושה.....	186

41. תקנה 27 לתקנות הירושה וסעיף 72 לחוק הירושה מאפשרים לבטל צו ירושה לאחר שהצו ניתן אם יש עובדות או טענות המצדיקות את ביטול צו הירושה, שלא היו בידי המבקש לבטל את הצו, בטרם ניתן צו הירושה - עילות הביטול יכולות לכלול קיומה של צוואה, השמטת יורש, הוספה של יורש שלא זכאי לרשת, טעות בעובדות הנוגעות ליורשים או טעויות בצו הירושה, למשל טעות בנכס, בתיאור אדם וכיוצא בזה.....	186
42. בהתאם לסעיף 72 לחוק הירושה תיקון צו ירושה או צו קיום צוואה יכול שיעשה רק על סמך עובדות שלא היו בפני בית-הדין בזמן מתן הצו. במקרה הנדון, לא התרחשה עובדה נוספת רלוונטית לעניין ואין לכן הצדקה לביטול הצו בשל הסתלקות העותר מהעזבון. מעבר לכך, העותר אף הגיש את בקשתו בשיהוי ניכר.....	186
43. אמור מעתה שהדרך של התובע לתקוף את פסק-הדין, צו קיום הצוואה היא על-פי סעיף 72 לחוק הירושה. הטענה שהתובע מבקש לדון רק בהיקף העזבון ולא בצוואה עצמה היא טענה שלא יכולה להתקבל - היקף העזבון על-פי צו הקיום משקף אותו אלא אם נקבע אחרת ולעת הזו כולל את הדירות.....	187
44. סעיף 72 לחוק הירושה קובע בפירוש כי תיקון צו ירושה או קיום צוואה, יכול שיעשה רק על סמך עובדות שלא היו בפני בית-הדין בזמן מתן הצו. טרם מתן הצו, וכאמור, הופיע המבקש בפני בית-הדין וביצע אקט הלכתי של קניין על מחצית בלבד מעזבון אימו לטובת אחותו - לא התרחשה כל עובדה נוספת רלוונטית לעניין זה ואין הצדקה הלכתית וחוקית לביטול הצו.....	187
45. הדרך המשפטית באמצעותה ניתן להביא לביטול או שינוי צוואה תקפה, קבועה בהוראות סעיף 72 לחוק הירושה.....	187
46. באשר לטענת השיהוי, קבע בית-המשפט לענייני משפחה כי יש לבחון אותה בגדרו של ההסדר הקבוע בסעיף 72(א) לחוק הירושה. בית-המשפט לענייני משפחה קבע כי בעת מתן צו הירושה ידע המשיב על האפשרות שהמנוחה היא אימו, וכי בקשת התיקון הוגשה בשיהוי ניכר.....	188
פרק י"ד: הגנת רוכש בתום-לב - סעיף 73 לחוק.....	189
פרק ט"ו: סמכויות הממונה הארצי, אי-תלות, סמכויות חקירה ומרשם ארצי - סעיפים 73א עד 73ד לחוק.....	191
פרק ט"ז: הוצאות - סעיף 74 לחוק.....	199
פרק י"ז: מסירת צוואה לרשם לענייני ירושה - סעיף 75 לחוק.....	201
פרק י"ח: הודעה על צוואה - סעיף 76 לחוק.....	205
שער ד': הנהלת העזבון וחלוקתו וסמכויות הרשם לענייני ירושה.....	207
פרק א': מבוא.....	207

פרק ב': הגדרת המונח "עזבון" והנכסים הנכללים בעזבון	209
פרק ג': אמצעים לשמירת העזבון - סעיף 77 לחוק	213
1. כללי	213
2. מינוי מנהל עזבון על-ידי נושה של אחד מיורשי המנוחים	223
פרק ד': מינוי מנהל עזבון - סעיף 78 לחוק וסמכות הרשם לענייני ירושה	225
פרק ה': כשרות להתמנות - סעיף 79 לחוק	233
1. כללי	233
2. "יחיד"	233
3. מנהל עזבון שאיננו תושב ישראל - "בעל עניין"	234
4. "תאגיד"	234
פרק ו': הסכמה להתמנות כמנהל עזבון - סעיף 80 לחוק	235
פרק ז': הוראות המוריש - סעיף 81 לחוק	237
פרק ח': הליכי בית-המשפט - סעיף 81א לחוק	249
פרק ט': תפקידים - סעיף 82 לחוק	251
פרק י': הוראות בית-משפט ובקשה למתן הוראות - סעיף 83 לחוק ותקנה 40 לתקנות	263
פרק י"א: פרטת עזבון - סעיף 84 לחוק	269
פרק י"ב: שומה - סעיף 85 לחוק	273
פרק י"ג: השקעת כספים והדרכים להשקעת כספי עזבון - סעיף 85א לחוק	275
שער ה': הפקדת צוואה ומסירתה לרשם לענייני ירושה	295
פרק א': הפקדת צוואה	295
פרק ב': מסירת צוואה לרשם לענייני ירושה	301
פרק ג': הודעה על צוואה	309
פרק ד': בדיקת המרשם	311
פרק ה': צוואה בפני רשות	313
1. כללי	313
2. צוואה - תקנה 23 לתקנות הנוטריונים	314
3. עשיית צוואה בפני רשות - תקנה 7 לתקנות הירושה	315